કૉલેજ, હાઇસ્કુલ તેમજ ગુજરાતી સ્કુલો તથા

—ઇતર ગૃહસ્થો માટે—

સંગીત બાલોપદેશ.

ભાગ ત્રીજો.

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૧૦૦૦

—રચનાર—

મી. હંસરાજ હરખજી.

સંવત ૧૯૭૦ સને ૧૯૧૪

પ્રસીદ્ધકર્તા

—નેટીવ હાઇસ્કુલના મ્યુઝીક ટીચર—

બાપાલાલ અમરતલાલ દવે

મુ૦ અમદાવાદ.

કીમત ૦—૪—૦

Printed by Aditlal Nyalchand Doshi at the "Jnan Vardhak Printing Press," No. 886, Kavishwar Street, Khadia, Ahmedabad

કૉલેજ, હાઇસ્કુલ તેમજ ગુજરાતી સ્કુલો તેમજ

—ઇતર ગૃહસ્થો માટે—

સંગીત બાલોપદેશ.

ભાગ ત્રીજો.

આવૃત્તિ ૧ લી પ્રત ૧૦૦૦

—રચનાર—

મી. હંસરાજ હરખજી.

સંવત ૧૯૭૦ સને ૧૯૧૪

પ્રસીદ્ધકર્ત્તા

—નેટીવ હાઇસ્કુલના મ્યુઝીક ટીચર—

બાપાલાલ અમ્રતલાલ દવે

મુ૦ અમદાવાદ.

કીંમત ૦—૪—૦

Printed by Aditlal Nyalchand Doshi at the "Juan Vardhak Printing Press," No. 886, Kavishwar's Street, Khadia, Ahmedabad.

MUSIC.

" It is the blossom of which the fruit is heaven. "

Music is a God-gift. It is a universal language, speaking its wondrous truths to the hearts of men, such deep truths as God has written in the burning stars, and in the radiant flowers. Luther said, "Whosoever despises music, with him I can never agree, for music is a gift of God and not a discovery of man. "

How wonderfully and effectively can music imitate nature's malodies, the restless flow of the river, the soft divine rapture of birds, the tumultous raging of the tempest, the sighing of flowers, in the breeze, the passionate sobbing of the ocean, the mysterious fall of snow on the leafless bough, the murmurous, solemn whisperings of the wind amidst the trees.

It vibrates with all the passions of the human heart, the deep passionate tones of love, the tender murmurings of affection, the violent revolt of dispair, the lingering wail of anguish, the hush of brooding melancholy,the rippling bubbling melody of laughter.

Association which has so large a share in all the thoughts and feelings of humanity, contributes to a very great extent to the effect of music. Some airs possesing no intrinsic beauty whatsoever, owe their influence entirely to this principle. A simple song We have heard in youth reminding us of home and country, opens the flood-gates of the heart and dims the eyes, touching tha chords of feeling to a degree which the noblest compositions would be powerless to affect.

म४८७ : १४२ : ३ : २

(१)

રાગ હમીર કલ્યાણ તાલ ત્રીતાલ માત્રા ૧૬

પરમાત્માત્મા પરમબ્રહ્મ સકલ દીન શીશુઓ નમીએ છીએ જોડી હાથ.
અશરણ શરણ અજર અમર અચલ અજઅનુપમ પ્રભુ
પરમ પ્રગટ વિભુ હ્રદય તીમીરહર સુરવર સુખકર
પરમભક્ત પ્રીય હરીહર ભવભય શરણ તારે શીશુજન
મતીગતી કૃતી તુજ અતિશય અકલીત્મા. પરમ—
સુખનીધી, શુભમતિદે, દીન અરજત્મા. પરમ—
સારે ગામ ધા ની સા નીધાપ માપાધા માપા ગામારે આમા ધાપ
રેપા ગામારે
ગામા ધાની સારે ગાની સારે ધાનીસા માપાધા
પામા ધાપા સાની ધાપા માપાધા માપા ગામાપા
ગામા ધાની સારેગા ધાપા સારેગામા
ગામા રેસાની ધાપા માપા ધાની માપા ધાપા ગામધાપા રેપા
ગામારેસા પ્રથમથી જોડી લેવી
માપાધાની સારેસાની ધાપામાપા ગામાધા
ગામારેસા રેસાનીધાપા નીધાપા ગામાધા

(૨)

રાગ આશાવરી તાલ પંજાબી.

કુકર્મી કપુતને ધીક્કાર (૨)
વીસરે અગણીત જે ઉપકાર—કુકર્મી.
કરી લાલન પાલન દુખ કાપ્યા તન માટે તનમન ધન આપ્યાં
વીસરે એ ઉપકાર—કુકર્મી.
માતા ગંગા યમુના જાણે તીર્થ સ્વરૂપ જે પીતા પ્રમાણે
પામે મોક્ષનું દ્વાર—કુકર્મી.

(૩)

ઇશ્વર ભકિત વિષે.

રાગ કૌશી કાનડા તાલ તેતાલ માત્રા ૧૬

પરૂ તેરે પાય નીશ દીન પ્રભુ (૨)
અંતરતા તુ આત્મારામ સાર્થકત તુકે કામ....................પરૂ.
પરૂ વાંછીત શાશ્વત સૌખ્યાકારન જાનુન અન્ય ઉપા..........પરૂ.

(૪)

રાગ મુલતાની તાલ ત્રીતાલ માત્રા ૧૬

દ્રદ્ર ધું દ્રદી તનન તન દેરેના તન દેરેના તન દેરેના
ત દારે દાની (૨)
નાદ્ર ધું દ્રદીં તાદીં તાદીં તાદીં દીં તન નાનાના ના
નારે નારે નારે
દ્રાદ્રધું દ્ર મૌલા એસે મુરશદકો મીલાદે
યાદ તેરીકા મુજે જામ પીલાદે
પાસા, પાની, પાધા, માપા, ગામાપા, નીસા ગામા, પાનીસા
આરેંની, ધાપા, ગારે, સા, દ્રાદ્રધું દ્ર—
સાની સારે સાની ધાપા ગરગારેસા નીધાપામા
ગામા પાગા માગારેસા દ્રાદ્રધું દ્ર.

(૫)

રાગ કેદાર તાલ પંજાબી.

અત્યુત્તમ પદ મીત્ર તણું આ સંસારે સમજાય
આ અવનીમાં અન્ય ઘણાં જે સુખના સાથી થાય. અત્યુત્તમ.
માતા પીતા ભ્રાતા થકી વળી ગુપ્ત પ્રીયજન સ્વજનથી
જે ગુપ્તમાં પણ ગુપ્ત તે પણ ગુપ્ત મીત્ર થકી નથી
મીત્ર રત્નથી આ ભવરણની સફર સફળ થઈ જાય. અત્યુત્તમ.
સમૃદ્ધી ચૌદ ભુવન તણી પુરૂષાર્થે. મળવી સહેલ છે
સદભાગ્ય વિણ સન્મીત્રની પ્રાપ્તી મહા મુશ્કેલ છે
શબ્દ લઘુ પણ અર્થ અધીક બે અક્ષર માંહી સમાય. અત્યુત્તમ.

(૬)

રાગ ખમાચ તાલત્રિતાલ માત્રા ૧૬

જય મંગલ કારીઈ જપીએ નામ (૨)
તુજ ત્રીભોવનપાલક શીશુ તમાઆમ (૨)
વિશ્વપતિ દીનવત્સલ વ્હાઆઆઆઆલા
કર સહાઆય સૌઉ સેએએવક તારા. જય.
દેવ તણો તું દેવ દયાઆઆઆળુઉ
પરમ બ્રહ્મ પ્રભુ પરમ કૃપાળુ. જય.

શારદરી, શાસ્ત્રી સ્મૃતી વેએએએએદાઓ
કળી શકે એ નજરી કૃતી છાતી તારી. જય.

(૭)

રાગ કલ્યાણ તાલ દીપચંદી.

જય રઘુનંઅંદન અવીભુ કરૂ વઅંઅંઅંઅંઅંદન (૨)
વેદની વેએદીત એક અનેએએએક તું
મંગળ તુંઉં મંનરંઅંઅંઅંજન. જય.
સેષ રહીત સંપુર્ણ સ્વરૂઉઉપતું
પુરૂષ પુરાણીક કુંઉંઉંઉંદન જય.
ભવદુખ ભંજન અંધનું અંઅંઅંજન
શીતળ તુંઉં રસ શ્યંઅંઅંઅંઅંદન. જય.

(૮)

રાગ શંકરા તાલ ઝુમરો માત્રા ૧૪

કરી શી કમાણી અવતરી પ્રાઆઆઆણી
કહ્યું ન મુખથી સારંઅંગપાઆઆઆણી
તત્પર કરવા આઆઆઆછો નીંદા બીજાઆઆઆની
જુઠી જણાઆઇઇ વાતો કથાઆઆની કરી શી.
શીરપર મોઓટું ઉશરણ ભમ્યાઆઆનીઇ
કદી ન ચીંધતાઆ અંતર આઆઆણી. કરી શી
સમજજો ઓઓઓ । કાંઇ જાયે નકાઆઆઆમીઇ
જીંદગી તાઆરીઇ ભજ પુરાઆની. કરી શી

(૯)

રાગ ક્રોશી કાનરો તાલ કુપદ માત્રા ૧૨

શરણાગતનું શ્રેય કોઇ પણ રીતે કરવું
નૌત્તમ એ મુજ નેમ ભકતભય હરવા ફરવું
કમલકોશ મહિં વાસ કરે જેમ મધુકર રીતે
કરૂં દાસ ઉર ખાસ તેમ હું નીવાસ નીત્યે
પ્રગટ કર્યો મેં પ્રેમ જગતમાં પારદ જેવો
પચાવી જાણે એજ મુક્તિનો પામે એવો. શરણ.

(૧૦)

રાગ આશાવરી તાલ દિપચંદી ચાત્રા ૧૪

ગાયગુણો જે વિનોદ માદા
ગુણો હું તેના ગાઉં
તજી સહુ ચાહ ધરે ચીત મારી
તે નરનરને હું પણ ન્હાઉં
મુજ મુરતીપર જે જન રાચે
મુજ માટે જે નેહથી નાચે
તેથી બંધાયો હું સુતર કાચે
હરી સંકટ એના હરખાઉં. ગાય ગુણો.

(૧૧)

રાગ કેદાર તાલ પંજાબી.

ભજ ગોવીંદ ગોવીંદ વાર વાર
રસના હરીને નવ ઘડી વિસાર—ભજ.
આ જગત જાણજે મોહ જાળ
મૃગજળ સમાન છે આળ પંપાળ
ધન ધરા ધામ આખર અસાર રસના
પ્રભુ નામ સ્મરણરૂપ સુધાસાર
કરી પ્રીતે પાન ભવ ઉતર પાર
કર ધર્મ કર્મ રાખી દિલ ઉદાર—રસના

(૧૨)

રાગ યમન કલ્યાણ તાલત્રીતાલ માત્રા ૧૬

કાઆનો રસાઆળોઓઓ ઉઉપદએએશ આઆ
આઆશાઆનાઆ સીંઈઈઈધુ
જાઆળવજો જઅઅન્મનો ઉઉદએશ્મશઓઓ
મીઠડાં આ રસ બીંઇઇઇદુ
જોબનનોઓ બાઆઆગ બનેએલોઓ
ખીલવો વિઈઈઘાઆમૃત વેએલો
જાઆતે તરૂકઅઅલ્પના ફળ ચાઆઆખશો
અઅમૃતરસ બીંઈઈઈદુ

અદ્ગુણ શણગાઆઆર ધરીને એ
ઉત્તમ નર રઅત્ન ઠરીઇને
ઓઓપોઓપાઆ આવજો જન સઅઅર્વને
એ સુખમય રસ બીંઇઇઈદું. માઆનો.
વાલાઅણ વીઈગ્આ મોઓતીઇ
વિધાયાઆ વિઇઇણ કયાંઆથી
કંઅંઠેધરા આવુંઉઉં જઅયદેયેએવીનેએ
જયઘેએલાં આબંઅંઅંધુ. માયાનો
કચન તક હાઆથ જડેએલોઆ
જાઆયે લુટાઆઆય વહેલો
તેએની લહીઇલોઓઆ શુઉસ્લાઆઆણુ
ઓઓ અંઅંતર પ્રીયબંઅંઅંધુ
સજ્જનનીઈ સંઅંગતે કરશોઓ
તો ભવ પરભવ પરભવ પણ તરશો
અવશ્ય અક્ષીઈઇર આ ઉપદેએએશનોઆ
પીઈ જાઆવો ઓ બંઅંઅંધુ. માયાનો.

(૧૩)

રાગ કલ્યાણ તાલ ત્રીતાલ માત્રા ૧૬

ધાની સારે ગારે નીરે નીરે ગારે સા
ધાની સારે પામા ગારે ગામા પારે ગારે સાની સા
ધાની સારે ગામા પાધાની સા નીસા નીસા રેરેસા
ધાની પાધા માપા ગા નીધા
ગારે સાની ધાની પાધા માપારેગા માની ધામા ગારેસાની
ધાની સારે સારે ગારે ગામા ગામા પાધા પામા ગામા પામા ગારેસા
ધાની સારે નીધા નીપા ગામા પામાપા ગામા પામા ગારેસા
કૃષ્ણ ઘનશ્યામ ગોવરધન ધર
રણછોડ રાધીકા વીરામ. કૃષ્ણ.
યદુપતિ હરીકંસ વધ કરતા પ્રાર્થ મીત્ર દેવકી તનુજ
મધુસુદન મુરમદહરણ મોરલીધર ગોપાલ. કૃષ્ણ.
ગીરીધર નટવર નરહરી વ્રજપતિ વીઠલ. કૃષ્ણ.
લલીત લક્ષ્મીકાંત એસર્વ દુખડાં હર.

(૧૪)

સલામી પાંચમા જ્યોર્જને આશીરવાદ.

ઈશ રાખો પંચમ જ્યોર્જ નૃપવર રાજા સતત સુખી
પુન્યશાલી એ મહારાજા રાજ્ય જગમાં અચલ તપો
પૃથ્વીમાં, પ્રતાપ પામજો
સહાય દેજે સતત અમારા એ રામરાજા નેહે હરી
કરજે સફલ મનોરથ એ ભુપના, સર્વદા,
શતરૂઓ સૌ નાશ પામજો એ વીનતી વિશ્વપાલ હો
આ ભુપતિ ગુણગાન, સ્થલ સ્થઅલ થજો,
પ્રતીનીધી તુજ એ, દુખ સૌ હરજો,
ભુપના, પ્રાર્થના, પ્રભો, સંતતી, સંપતી સન્મતી,
સહકુટુંબ સેવો સુખમાં સર્વદા. ઇશ.

જ્યોર્જ સાહેબને આશિર્વચન.

રાગ માઢ (આપણા લોક ગજલ કહે છે)

સુખે રાજ કરો મહારાજ, જ્યોર્જરાજ તમે આ અમારા;
રૈયતની આશિષ આજ, રૂડા કાજ થજો સૌ તમારા. સુખે.
યાદ કરી ઇશ્વરનું નામ, મળી ન્યાતો આજ તમામ;
અમે કહીએ ઠામો ઠામ, જીવો યશના મેળવનારા. સુખે.
નેમ ધરીને અત્રે બિરાજે, મીસીસ કેનેડી શુભ કાજે;
સુખ માન સૌ એમને છાજે, શુભ કામના કરનારા. સુખે.
મન અર્પણ કરીએ તમામ, મીસીસ પેઈન્ટર નેકનામ;
નમી સુમન કરે પ્રણામ, ઓ લાખોના પાલનહારા. સુખે.

God save our gracious King,
Long live our noble King,
God save the King.
Send him victorious happy and glorious;
Long to reign over us,
God save the King.

સમાપ્ત.

પ્રેક્ષકોને વિનંતી.

આ બુકમાં અમારા ખાસ મીત્ર હંસરાજ હરખજીએ અમોને ઘણી મદદ કરી છે તેમજ પ્રેક્ષકોના આનંદ ખાતર નાટકોના ગાયનો સારાં રાહદારી પણ લીધાં છે. કારણ કે દુનીયા આજકાલ એ તરફ વિશેષ ઝુકી રહી છે માટે તે પ્રમાણે ઝુકાવવી જોઇએ તો મને માફી આપશો એવી આશા રાખું છું.

નેટીવ હાઇસ્કુલના મ્યુઝીક ટીચર.

બાપાલાલ અમૃતલાલ.